

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА
про основні тенденції зміни значень показників, що застосовуються
для розрахунку індексу регіонального людського розвитку
Чернігівської обласної державної адміністрації

Добробут та здорове життя

Середня очікувана тривалість життя при народженні в регіоні характеризується позитивною динамікою (за виключенням 2014 року, коли відбулось незначне зменшення). Якщо у 2013 році тривалість життя складала 70,37 років, то у 2017 році – 71,18 років. Водночас, у віковій структурі населення Чернігівщини домінують негативні тенденції, які зумовлені найвищим в Україні рівнем демографічної старості жителів області.

В області складна демографічна ситуація - триває процес неухильного скорочення чисельності населення. Так, на сьогодні на Чернігівщині наявного населення менше, ніж у 18 столітті та у повоєнні роки. За часів Незалежності, тобто з 1991 року, чисельність населення області зменшилася з 1,4 млн. осіб до майже 1 млн., тобто більш ніж на чверть (на 27,4%), зокрема на 115,8 тис. осіб скоротилося наявне населення за останні 10 років (станом на 01.01.2018 – 1020,1 тис. осіб).

Відповідно щорічно погіршується і загальний коефіцієнт приросту (скорочення) чисельності населення на 1000 осіб наявного населення. Якщо у 2013 році скорочення становило 10,2 проміле, то вже у 2017 році - 13,0 проміле.

Вплив міграційного сальдо на чисельність населення області та його структури в порівнянні з природним скороченням залишається незначним і характеризується переважно від'ємними тенденціями.

Коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження на 100 тис. осіб наявного населення мав тенденцію до зменшення. У 2013 році він склав 30,9 просантиміле, а в 2017 – суттєво зменшився до 20,6 просантиміле. Тільки у 2015 році відбулось деяке зростання порівняно з 2014 роком – з 25,1 до 27,3.

В регіоні діють цільові програми «Обласна Програма забезпечення населення Чернігівської області спеціалізованою медичною допомогою на 2016-2020 роки», «Обласна програма боротьби з онкологічними захворюваннями на 2017-2021 роки», «Цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2015-2018 роки». В рамках реалізації цих програм фінансуються заходи, спрямовані на профілактику захворювань, покращення оснащення медичних закладів сучасною медичною апаратурою та обладнанням.

Для підвищення рівня надання кваліфікованої медичної допомоги та збільшення рівня доступності цих послуг для всіх соціальних груп населення в області створені 4 регіональні госпітальні округи: Чернігівський, Північний, Ніжинський, Прилуцький. Крім того, це дасть змогу перейти до більш раціонального використання наявних ресурсів, як фінансових і матеріальних, так і кадрових.

Протягом 2017 року продовжувалась реорганізація мережі закладів первинного рівня з метою наближення до місць проживання сільського населення якісної медичної допомоги. Станом на 01.01.2018 в області налічувалось 26 центрів первинної медико-санітарної допомоги, які мають статус юридичних осіб. До їх складу входять, як підрозділи, 156 лікарських амбулаторій і 662 фельдшерсько-акушерських пункти.

З різних джерел фінансування на покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області протягом 2017 року було спрямовано 287,5 млн грн, з них: для придбання медичного обладнання та апаратури – 171,4 млн грн; для придбання автотранспорту – 6,5 млн грн (24 одиниці); на проведення ремонтно-будівельних робіт – 102,3 млн гривень.

Одним із важливих проектів, який реалізовано в 2017 році, є придбання медичного лінійного прискорювача і додаткового обладнання до нього для оснащення радіотерапевтичного відділення КЛПЗ «Чернігівський обласний онкологічний диспансер» разом з будівництвом спеціального корпусу.

Для забезпечення своєчасної діагностики хворих на серцево-судинні та судинно-мозкові захворювання, вибору тактики лікування на відстані в обласному кардіологічному диспансері та в 20 центральних районних лікарнях встановлено дистанційно-діагностичні комплекси передачі електрокардіограми по телефону «Телекард».

Проводиться модернізація системи екстреної (швидкої) медичної допомоги, зокрема, шляхом утворення єдиної оперативно-диспетчерської служби.

Добробут та гідні умови праці

Обсяг видатків зведеного бюджету області в розрахунку на одну особу за підсумками 2017 року склав 12,7 тис. грн, що на 9,4% (на 1,1 тис. грн) більше від аналогічного показника в середньому по Україні.

Видатки на одного жителя щорічно зростають у порівнянні з відповідним попереднім роком (у 2014 – на 14,7%, у 2015 – на 28,6%, у 2016 – на 24,5%, у 2017 – на 50,3%). Темпи росту дещо більші від загальноукраїнського рівня. Так, у 2017 році порівняно з 2013 роком видатки (на одну особу) в області збільшились у 2,8 рази, тоді як в середньому в місцевих бюджетах України – у 2,6 рази.

У 2017 році видатки зведеного бюджету області (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) склали майже 13,0 млрд грн та зросли порівняно з 2016 роком на 4,2 млрд грн або в 1,5 рази, без субвенцій з держбюджету – на 2,5 млрд грн або в 1,7 рази. Виконання бюджетних призначень за

видатками становило 96,4% (у 2013 році – 90,6%, у 2014 – 93,9%, у 2015 – 98,0%, у 2016 – 97,7%).

Зокрема на соціальний захист та соціальне забезпечення спрямовано 4,4 млрд грн, що більше ніж у 2016 році на 1,3 млрд грн (+44,3%), на освіту – 3,3 млрд грн (більше на 977,1 млн грн або на 41,6%), на охорону здоров'я – 2,3 млрд грн (зростання видатків – на 625,2 млн грн або на 37,6%).

У галузевій структурі на соціальний захист і соцзабезпечення припадає 34% усіх видатків, освіту – 25,%, охорону здоров'я – 18%, інші галузі – 23%.

У 2017 році, в результаті вжиття обласною державною адміністрацією та іншими органами влади на місцях додаткових заходів щодо наповнення місцевих бюджетів і ефективного використання бюджетних коштів, область додатково отримала та зекономила бюджетних ресурсів у сумі 192,4 млн грн, які спрямовані на здійснення пріоритетних видатків соціального характеру.

Були вишукані власні фінансові резерви для зменшення дефіциту коштів на видатки з оплати праці та енергоносіїв, зокрема від перевиконання дохідної частини загального фонду бюджетів – 278,0 млн грн, від розподілу вільних залишків коштів бюджетів, що склались на 01.01.2017 – 138,4 млн гривень.

Протягом 2013-2016 років спостерігалось поступове нарощування значень показника відношення середньої заробітної плати до мінімальної. Так, якщо у 2013 році воно становило 2,17 рази, то вже у 2016 році досягло 2,78 рази.

У 2017 році ця тенденція була порушена. Середньомісячна заробітна плата в області становила 5636 грн, що забезпечувало рівень мінімальної заробітної плати у 1,76 рази. На показник відношення середньої заробітної плати до мінімальної вплинуло прийняте Урядом рішення про підвищення з січня 2017 року розміру мінімальної заробітної плати до 3200 грн. Тому, не зважаючи на зростання середньомісячної заробітної плати у 2017 році на 40,8%, показник співвідношення середньомісячної заробітної плати до мінімальної у 2017 році зменшився порівняно з 2016 роком.

З метою сприяння динамічному зростанню рівня оплати праці облдержадміністрацією систематично проводяться моніторинги: рівня життя населення, показників оплати праці за видами економічної діяльності, регулювання трудових відносин через колективні договори; рівня оплати праці в розрізі відповідних територій, розподілу кількості найманих працівників за розмірами нарахованої їм заробітної плати (щоквартально).

Для покращення ситуації у сфері оплати праці, поліпшення змісту колективних договорів, впровадження прогресивних методів організації праці та її оплати, запровадження розумної міжкваліфікаційної та міжпосадової диференціації, безумовного дотримання діючого законодавства, спільно з соціальними партнерами в області проводиться системна роз'яснювальна робота серед спеціалістів підприємств, установ та організацій. Зокрема, у 2017 році проведено 16 заходів, з них 7 семінарів-навчань.

Рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних незначно коливався у 2013-2016 роках від 33,4% до 33,8%, але у 2017 році зріс до 37%, що пояснюється як зменшенням чисельності безробітних на обліку, так і значною чисельністю осіб, які знайшли роботу за сприяння служби зайнятості.

Чисельність безробітних громадян, що перебували на обліку в Чернігівській обласній службі зайнятості, з 2013 року поступово зменшувалась. Якщо у 2013 році цей показник сягав 46,6 тис. осіб, то у 2017 – лише 36,7 тис. осіб.

Зважаючи на досить складну ситуацію на ринку праці, в регіоні забезпечується висока якість надання послуг населенню та підбору кадрів для роботодавців. Ведеться активна робота з виявлення і розширення кола вакансій, взаємодії з роботодавцями по формуванню банку вакансій і підбору кадрів. З цією метою в області у 2017 році організовано та проведено: 60 «ярмарків вакансій», в яких прийняли участь 137 роботодавців та 713 безробітних (зокрема, 6 «ярмарків вакансій» для громадян з особливими потребами, з залученням 31 роботодавця та 123 безробітних інвалідів); 279 «міні-ярмарків вакансій» (279 роботодавців та 3,3 тис. безробітних); 122 «презентації роботодавця» (висвітлено діяльність 122 суб'єктів господарювання, залучено 2,2 тис. безробітних); 949 інформаційних семінарів щодо працевлаштування безробітних із залученням 8,6 тис. роботодавців.

У 2017 році у центрах зайнятості області взято на облік 24,3 тис. безробітних громадян – на 2,9% менше, ніж за 2016 рік. Зменшення реєстрації зафіксовано в 11 районах області та м. Чернігові.

Загалом протягом 2017 року перебувало на обліку та отримувало комплекс соціальних послуг 36,7 тис. безробітних громадян – на 10,9% менше, ніж за 2016 рік.

Завдяки адресному підходу до вирішення проблеми працевлаштування кожного конкретного безробітного, підвищення мотивації до активного пошуку роботи шляхом проведення відповідних семінарів, тренінгів, індивідуальних консультацій, активній інформаційно-роз'яснювальній роботі щодо переваг легального працевлаштування у 2017 році вдалося знайти постійну роботу 13,6 тис. безробітних громадян, в тому числі – 12,6 тис. осіб – за направленням служби зайнятості, 447 осіб були працевлаштовані шляхом укладання цивільно-правових угод, 565 – знайшли роботу самостійно, 40 безробітних отримали усю належну їм допомогу по безробіттю одноразово та започаткували власну справу. 119 роботодавцям області, які працевлаштували 216 безробітних на новостворені робочі місця, здійснювалася компенсація розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Ситуація на ринку праці регіону досить стабільна, керована та знаходиться під постійним контролем служби зайнятості. Громадянам, що звертаються до центрів зайнятості області, надається повний комплекс соціальних послуг, передбачених чинним законодавством.

Освіта

Розвиток дошкільної освіти залишається одним із пріоритетних напрямів освітньої галузі області.

Чистий показник охоплення закладами дошкільної освіти дітей віком від 3 до 5 років протягом 2013-2017 років мав позитивну тенденцію. Так, якщо у 2013 році рівень охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком 3-5 років складав 81,1 % до загальної кількості дітей такого віку, то у 2017 році – 85,8%.

Органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, педагогічними колективами закладів дошкільної освіти постійно вживаються заходи щодо охоплення дошкільною освітою дітей відповідного віку.

Станом на 12.01.2018 в області функціонували 450 закладів дошкільної освіти (у 2016 році – 435), у яких охоплено дошкільним вихованням близько 30 тис. дітей.

У 2017 році проведено реконструкцію та відкрито дошкільний навчальний заклад на базі Ніжинського навчально-виховного комплексу №16 «Престиж» (гімназія – загальноосвітня школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад) Ніжинської міської ради, Безуглівського навчально - виховного комплексу «загальноосвітній навчальний заклад - дошкільний навчальний заклад» I-III ступенів Ніжинської районної ради, Пустотинського НВК «ЗНЗ-ДНЗ» I-II ступенів Макіївської сільської ради. Розпочали функціонувати дошкільний навчальний заклад «Зернятко» Заудайської сільської ради Ічнянського району, Львівський заклад дошкільної освіти «Сонечко» та 9 додаткових груп на базі: Олишівського дошкільного навчального закладу, Хмільницького навчально-виховного комплексу Чернігівського району, Чернігівського дошкільного навчального закладу № 10 Чернігівської міської ради, навчально-виховного комплексу «Школа I ступеня - дошкільний заклад № 15» Прилуцької міської ради, ДНЗ «Калинка» Сосницької селищної ради, дошкільний навчальний заклад № 1 смт Козелець Козелецького району, Снов'янського ДНЗ «Сонечко» Боромиківської сільської ради Чернігівського району.

У 2017 році вищі навчальні заклади I-IV рівня акредитації закінчили 4824 випускники (0,9% до загальної кількості населення у віці 25-70 років). Порівняно з 2016 роком їх питома вага зросла на 0,2 відсоткові пункти, що пов'язано із пріоритетністю здобуття вищої освіти серед випускників закладів загальної середньої освіти регіону.

**Пропозиції Чернігівської області,
які доцільно подати центральним органам виконавчої влади
щодо поліпшення стану справ**

<i>Суть проблеми за напрямом</i>	<i>Відповідальний центральний орган виконавчої влади</i>	<i>Пропозиції до центральних органів виконавчої влади щодо поліпшення стану справ за відповідним напрямом</i>
<p>Недостатність обсягів освітньої та медичної субвенцій, додаткової дотації з державного бюджету на утримання закладів освіти і охорони здоров'я та необхідність внесення змін до порядків надання зазначених субвенцій з держбюджету.</p> <p>Освітня субвенція нерівномірно розподілена і для більшості бюджетів області її обсяг менший від реальної потреби в коштах.</p> <p>Медичної субвенції також недостатньо, бо вона розподілена між бюджетами країни за формулою пропорційно до населення і не враховує територіальних, демографічних особливостей Чернігівщини.</p> <p>Додаткова дотація на освіту та охорону здоров'я затверджена для області на 2018 рік в сумі 594,9 млн грн і не забезпечує видатки повністю (у 2017 році вони становили 1 041,4 млн грн). Крім того в цьому році до обласного бюджету передані 4 ВНЗ державної власності (потреба на їх утримання – 45,0 млн грн).</p> <p>Станом на 01.08.2018 нестача бюджетних призначень на оплату праці і енергоносіїв у 2018 році складає понад 460,0 млн грн, після остаточного розподілу додаткової дотації на фінансування переданих з держбюджету закладів освіти та охорони здоров'я дефіцит становитиме близько 300,0 млн гривень.</p>	<p>Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство фінансів України</p>	<p>У 2018 році збільшити для місцевих бюджетів області обсяги освітньої, медичної субвенцій та додаткової дотації з держбюджету на освіту та охорону здоров'я, або ж додатково виділити стабілізаційну дотацію.</p> <p>Для покращення фінансової спроможності місцевих бюджетів у наступних роках і недопущення заборгованості за видатками з оплати праці та енергоносіїв необхідно переглянути механізм розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, зокрема внести зміни до порядків розподілу освітньої та медичної субвенцій.</p>

Перший заступник голови
обласної державної адміністрації

Ю. СВИРИДЕНКО